

Издази три
пут у месецу
на 1½ табаку.
Претплата се
шаље напред
уредништву
Неплаћена
писма од не-
редовних до-
писника не-
примају се.

За све српске
крајеве стаје
на годину
60 гр. или
6 фл. на по
године 30 гр.
или 3 фл.
на три мес.
15 гр. или
1 фл. и 50
новчића.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КНИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЛА.

Издаје и уређује РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА Никола Поновић.

САДРЖАЈ: Примедба на писмо Патријархово. — Слово. — Казивање из Историје хришћанске цркве. О унији угарске Русије. — Одговор г. Накетићу. — Света православна црква, мила мајка и добротитељка наша. На знање. — Поправка. — Одгласи.

Док се ми бависмо неко време по унутрашњости Србије и док другим могућим начином радисмо да се измире наша оностранска браћа у препирци својој, подигнутој на овогодишњем сабору карловачком — докле једни листови наши осудише „Пастира“ као да он и немари за тај тужан догађај због кога се развије сабор карловачки, и да, тобож, зато ништа и не говори о њему; а други опет опирајући се на нашу малу примедбу, коју на брзу руку метну смо испод писма патријарховог — прештампањог у нашем листу, осудише нас као људе пристрасне, који хоћемо да држимо страну патријарху а нећемо за љубав истине да подигнемо глас противу њега и његових другова, који по њиховом мњењу, у охолој заносљивости својој нехтедоше чути глас народа, већ доведоше дело до тога, да се тешко данас може поправити и пр. и пр. Да ми нисмо изашли отворено, кога у том делу да бранимо, кога ли пак да кривимо — то је истина; али да смо сасвим ћутали и били према том појаву немарљиви, а много мање, да смо пристрасно изашли да бранимо јерархе — то већ не постоји. Примедба наша, коју увретисмо испод писма патријарховог пре-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

штампаног у „Пастиру,“ јаван је доказ томе. Но што нисмо отворено изашли као већина других листова и казали јасно на чијој смо страни, то нисмо учинили зато, што ми нисмо ни досад бранили по симпатији ову или ону странку као што то раде једни листови, па ма и не било там правде, — већ смо свагда бранили истину, у колико смо ову могли докучити и схватити, па ма на чијој она страни била. Међутим у делу овом, које се догоди на сабору карловачком, те прекиде рад баш онда, кад би га требало одпочети, тако је много замршености да се незна где је и у чему је истина. Ето колико се о тој ствари говори, а нигде скоро нема два листа, да износе једне истие узроке, да су једног мњења у погледу на тај тужан појав и да тврде или одричу једно и исто. У свима је речено по не што или од ока, или у инат, или је претерано до тога, да се јасно види како се хоће једна странка да оцрни а друга опере. „Пастир“ се не може служити таквим оруђем. За њега је у једнакој мери тешко, било да каже да су *овце* оставиле пастира или *пастири* овце, јер је јако убеђен да је ово узајамна несрећа. Па зато „Пастир“ и не трчи да час пре аплодира јединима на рачун победе над другима. Он би тек онда развезао свој говор, кад би измислио начин да поврати јединство духовних вођа са својим духовним чедима. А пронаћи ово — није ласно ни онда, кад су пред очима прави узроци тог сукоба и разједињења, а то ли оваква збрка из које ништа поуздано не може да се извуче. Па јесмо ли бар сад начисто са тим питањем, те да изађемо на јавност с нашом речи и разловима? Па готово и нисмо. Судећи по неким бољим и солиднијим извештајима, овде је свему узрок неколико људи, тако зване либералне странке које поведоше дело, као што се оно каже „с неба па у ребра.“ Прекомерна плаховитост њихова у не остварљивим захтевањима, извела је из трплења патриарха, те учини од сабора оно што би морао ма ко бивши на његовом месту учинити. Писмо једног дописни-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ка нашег из унутрашњости Србије које овде предајемо јавно-
сти још боље ће појаснити ову нашу мисао.

○ **Примедба на писмо патријархово.**

(види 19-ти број „Пастира“)

Ово дапа прочитамо у посљедњем броју „Пастира“ патријархову посланицу оправљену оностранској браћи нашој србима, и кад видесмо како се и ради чега разишао и расуо сабор карловачки — баш у оном тренутку, кад му је требало започети рад и посао, ради које га је сазват, — онда нисмо могли а да с тугом на срцу незапитамо: одкуда такав немио појав на сабору карловачком? Сабор карловачки скупљао је се и до сада, ал се није никад тако срамно као сада разилазио. Да још око чега — ни по јада, већ око заваде због насртаја на религију и основе њене. Можел бити да тај народ с оне стране Дунава и Саве, који је тако исти српски народ као и овај наш у кнежевини Србије, који има те исте обилате осећаје према вери праједовској, те исте обичаје и светковине, Божић — са протртом сламом, Ускрс — са шареним јаима, Троице — окићене травом зеленом, тридневну славу са колачем и воштаном свећом, који сваки озбиљан свој посао и започиње и завршује „за крст часни и за веру православну,“ — може л’ бити, велимо, да тај народ, који све ово што се вери његовој односи, поштује с највећим поносом, — а овамо да бира људе за сабор онакве, који би ишли на то да измену основна начела те вере, да погазе оно, што је вековима осветљано, што је снажним благословом завештано и што он чува ка зеницу ока свога?

О не! ми тако не мислимо; ми сумњамо да би ка што вели посланица патријархова: „та опасна и убитачна по цркву и народ тежња могла захватити већ корена у је-

дноме делу народа оно страно-српског, те да се зато мора-
 иавити у онаквом духу и на сабору. Ми мислимо да ту
 има нешто друго, што у тузи ревнојвно за цркву и за на-
 род срце патријархово није могло одма схватити. Ту је
 оно што се свуда догађа, што бива и на другим сличним
 састанцима осталих народа, само негде више негде мање,
 умереније и. т. п., — ту је екстаз неколико људи тако зва-
 не напредњачке странке. Ови људи зачудо како су при-
 мљени свуда у простом народу, јер умеду кад су у народу
 чувати оно, што је народско. Народ њих воле, слуша, радо
 прима у средину своју, па богме шаље и на саборе. Но
 шаљући их он им никад не даје инструкције, већ им про-
 сто и јасно наручи „идите! Бог вам а душа вам! гледајте
 те уредите све оно што је боље за цео народ.“ Кад би на-
 род знао да ће они тако повести посао на сабору, бих се пре-
 кретио од њих, и зацело рекао оно, што и патријар о њима
 у свом писму вели „од нас изађосте, али нисте наши.“ Но
 народ то незна, па зато би по нашем схваћању било и не-
 праведно бацати љагу на један део народа, ако му је из-
 бор посланика испао не по вољи и жељи намењене цели.

Но може ли бити да ти људи са својим тежњама иду
 нарочито као што посланица вели на подкопање главних
 основа религије а с тим самим и живота народњег? Врхо-
 вни пастир њихов вели: „*сад баш кад би требало да што*
слошки радимо, онда баш хоће посејано врагом семе да у-
роди плодом.“ Дакле неодриче злу намеру њихову, већ је
 само приписује врагу са стране. Но који ли је тај враг и
 одкудали је? Католичество? Протестанство? Немислимо!
 Католичество, до душе, беше негда необично страшна сила.
 Владатући грдним капиталом, а с тим у једно рукама и са-
 вешћу многих даровитих људи, оно учини доста штете пра-
 вославним чедима цркве источне. Но данас је оно сасвим
 у другом времену: католиштву сад већ није до пропаганди-
 рања, Оно види (а види то и цео хришћански свет) да се

У
Н
И
В
Е
Р
С
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

оно сад налази на вратима гроба и да није далеко од свог печалног кризиса. Неста већ ни оних новаца, који некада бејаху у његовим рукама, па ни оних људи, који често и за једног благослова папиног прелажаху мора и пустаре, тражећи да улове кога у поданство свог не *погрешљивог* главара. Данас ми знамо, да ако се папство још држи, да се држи јединим напереним бајонетима војске француске. А његову власт, његову силу, његове нове догмате, реформе, измене и допуне — већ нико неће ни да чује, а напротив из свега тога излази само једно уверење да унутрашњи основ римокатолиштва, одвојени већ једном од православно источне цркве, није сад могуће поправити и да оно сад прикупља само снагу, да одржи још на које време оно што већ има у својим рукама. Није дакле оно а неможе ни бити оним врагом, што по речма патријарховим посеја семе раздора на чистој њиви срца српскога, те уроди онаквим плодом на сабору карловачком?....

Но дал неће тај *враг* бити уплив протестанских идеја? Ми неби смо рекли ни то. Протестанство није опасно ни по самој суштини својој, јер је оно друштво протеста, одрицања. А познато је да страна одрицања и протеста бива свагда једнострана. При садашњим својим околностима оно је још мање опасно по нашу веру и народ, јер и оно као и католиштво види себе у не природном положају односно своје вере и цркве и већ тражи начина како ће да изађе из тог заплетеног стања. До 50. различитих цркава оно има у средини својој, и свака ова дружиница врти се у уском кругу свог учења ка но' пуноглавци у мртвом језеру, незнајући како и на који начин да помири то учење са вишим потребама свог разумног бића, а много мање да се сдружи и саједини с другом браћом својом, која се нехотично деле од њих, као што су им ма у чему подељене и теорије религиозног учења. Бадава они вапију друг другу, да је вера унутрашње убеђење срца и савести и да на то

петреба обраћати особите пажње, већ тражити сближења у размени једних и истих идеја, у развиту разума и свести: празнина грдна остаје у души и срцу сваког зрелијег протестанског мислиоца и не да се поунити никаквим знањем, никаквим општечовечанским идејама. „Црква протестанска, вели Пихлер, погледа сад јако на исток, и радо спомиње прве векове хришћанства са њихвим старим обредима и богослужењима. И ово се даје видети не само код једних Ђенглеза, већ и код целог протестанског сјета. Тамо се од дана на дан јављају таква сачинења, која јавно износе све недостатке католицизма и протестантизма, као и побуде, због којих би у тим странама требало изнова подићи првобитну стару цркву коју папство из својих личних интереса расцепи и одвоји од јединства цркве источне.“ Да, протестанство пружа руке православној цркви нашој и изјављује жељу, да је радо да се с нама помири. Оно већ није опасно ни за кога, тим пре за нас, који тврдо стојимо на начелу првобитне цркве. Па зато ни оно не може бити оним *врагом*, што посеја семе раздора на сабору карловачком, и потресе српску оностранску цркву у основу. Ми морамо потражити тога *врага* у другој чему. (Продужиће се.)

С Л О В О

НА ДАН РОЂЕЊА ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ КЊАЗА СРПСКОГ

МИЛАНА ОБРЕНОВИЋА IV.

ПРОИЗВЕШЕНО У САБОРНОЈ БЕОГРАДСКОЈ ЦРКВИ ПРЕОСВЕЩЕНИМ МИТРОПОЛИТОМ

Г. М И Х А И Л О М.

Приндоша сва племена Израилека
кз Давидџ вк Хекронз и глагола-
ша ѣмџ: се кости твоа љ плоть
твоа, мы ѣсмы.

(И. царств. 3 гл. с. 1.)

Ове неколике речи св. писма изказују бл. хр. сву важност и значај оних узајмних одношења, која су постојала

између владатеља и народа израилског, који у кратко изрече узвишена своја осећања према своме народном Господару у једној свечаној прилици.

И како је дивно исказана свеза сродства или јединства, која постоји између владатеља и народа његовог! како је силно изречена готовност на пожртвовање с једне и друге стране: се кости твоја и плоть твоја ми есмы, вели израилски народ земаљскоме господару.

Није ли лане, као што је и ове године, и народ српски на великим својим скупштинама, са великом љубављу и одашоћу изказао подобне речи и нашем младом књазу, кога је промисао божи сачувао за народ свој?

Свечана и благодарна Богу успомена данас, као онога дана, кад је књаз српски Милан дошао на овај свет, понавља и узвишава у срцама нашим ону добротворну свезу, која постоји између српскога народа и возљубљеног владатеља његовог, коме можемо и ми рећи слично ономе што су и израиљани: Ти си Господару од наше српске крви, ми смо кост и плот твоја.

А оваква тесна свеза, овака сродна одношења, обвезују нас бл. хр. усрдно настојавати да се узајмном љубављу и бригом очува овака свеза, да се одржавају највернија одношења, да се крепе и снаже она висока осећања, која могу да утемеље и унапреде срећу земље и народа српског, памтећи свагда речи св. писма, које вели: кнџю людѣи моиѣх, да не речашѣ зла (Исх 22, 28.) — воздадите љбо кесарева кесареки и божиѣ Богови (Лук. 20. 25.)

Кад знамо да се у друштву људском мора обдржавати тесна свеза и узајмна услужлива одношења међу члановима тако, да једни друге попуњују, једни другима помажу, онда нека сви и старешине и подчињени, и прости и научени никада не заборављају да су сви као грађани једне земље потребни за пуноћу нашега државнога друштва; па као *кост и плот* једнога државнога тела да су

дужни поштовати се узајмно, љубити и уважавати као чланови једне народне породице, помагати се у нужди и потреби, поучавати и обавештавати узајмно по изразу св. ап. Павла, који вели: дрџга дрџга разџмџкати кз поощренџи лџкџкџ и докврџз дџлз (Евр. 10. 24.)

Но припадајући грађанском друштву, ми бл. хр. припадамо у једно и св. цркви божијој, којој је глава Господ Исус христос, Спаситељ и искупитељ наш, од кога зависе и државе земаљске и владатељи народни. Постоје дакле и друге још наше дужности, и друга још одношења наша према цркви — благодатном божијем царству, и према цару васиоце — Богу. И живећи као грађани у држави земаљској, не заборављајмо своје верозаконе свете дужности, него се одушевљавајмо духом Христовим, поступајмо по науци еванђелској, настојмо да нам држава земаљска, дружтво грађанско, и цео народ буде истино хришћански, па ћемо тиме утврдити основе за трајаншност и напредак наше младе државе.

Јер сећајте се, бл. хр., да је Господ Исус Христос као Бог, цар свега света, а својим ваплоћењем — задобио право да влада људством и као Богочовек. Исус Христос дошо је на земљу видимо за то, да поврати људству оно царство мира и љубави, које смо изгубили падењем — грехом наших прародитеља. И тако је Спаситељ наш узевши на себе наше тело и нашу душу подигао нас, приближио к себи у толико, да смо постали његова браћа, избавио је нас од робовања, усинио Богу Отцу, и увео као своје наследнике у благодатно, славно и вечно божије царство.

Живећи у једноме божијем царству, које је благословено од Господа, и имајући у својој домовини државу земаљску, с благодарним чувствама према Богу, чувајмо ово своје благо, ово своје достојанство, на које смо милошћу божијом уздигнути у сред окружавајуће нас браће, која су још патњама и невољама изложена; добро пазимо да се не удалимо на странпутицу, да не ослабимо у вери, да нам

ко не би порушио светињу вере и цркве, јер чим се нају и умноже у друштву људском одпадници од Бога, од вере, од цркве, одма је готово да се распадне и то друштво, и та држава људска, да пропадне и тај народ, који би одпадничтвом изгубио своју моралну снагу која би кадра била да му обдржава живот народни.

Састављајући једну целину и једну заједницу, као грађани једне земље и као деца једне божије цркве, ценимо достојно ту милост божију, па не одпадајмо од Бога, не заборављајмо своју св. веру, веру наши отаца, не пренебрегавајмо св. цркву православну, која је у најтежим околностима очувала народ српски од пропасти; него љубећи свету веру и цркву православну, поступајмо по науци нашега Спаситеља — Исуса Христа у живљењу своме, вршимо усердно заповеди божије и законе наше земље, па ће Господ Бог благословити вас да поживите мирно, побожно, напредно и срећно у држави земаљској и заслужите себи места и у блаженом небесном божијем царству, које ће вечно трајати.

И као добри хришћани, верна божија деца, помолимо се усердно данас Господу Богу, да Он преблаг утврди у Србији дух Христов, дух евангелске љубави; да Србија својим благочестијем заслужи нове милости божије, да буде у њој не померна и тврда свеза између владатеља и народа, да српски народ под владом Милана Обреновића верно прославља Бога Отца, Сина и св. Духа, и да као не поколебим у св. вери православној, једним срцем, једним умом, једним устима, цео српски народ, у слоги, радости и срећи усклицава: Сохрани Господи Боже, благовернога књаза нашега Милана на многа љета! Амин.

Историја хришћанске цркве.

(Продужење.)

Павле наскоро остави Атину и отиде у другу варош Грчку, знатну са богаства и трговине своје, Коринт. Тамо

је он стаино се да живи код благочестивих Јудеја, Аквиле и његове жене Прискиле. Ови су скоро дошли из Рима, одкуда је император Клавдије изгнао све Јудеје. Павле, да не би био теретан Аквили и Прискили своим становањем код њи, радио је заједно с њима; они су израђивали шаторе. Павле је сваке суботе проповедао у Синагоги, саветујући и Јудеје и Елине да приме веру у Христа. Многи су се на његову реч обратили, као: Густ, Крисп и други; но врло много их је било, који су се противили светој науци и грдили апостола. Павле је жалио, кад је видио њихово упорство, но Господ га је подржавао да не клоне духом. Њему се Господ јавио у ноћном виђењу и казао: не бој се, но говори и немој да ућутиш; јер ја сам с тобом, па ти нико неће учинити зла, за то, што ја имам много људи у овој вароши.“

Павле се трудио у Коринту годину и шест месеци, но међутим није престајао водити бригу и о свима онима, којима је он пређе проповедао. Из Коринта он је написао две посланице Солуњанима. Сила и Тимотеј, који су, по препоруки његовој, ишли да их тајно испитају, донесу му радосне гласове о њиховим успесима у хришћанском животу. Павле је благодарио Богу, *сећајући се њиховог дела, вере и труда, љубави, и тврдог налања на Господа Исуса Христа.* Он је у посланицама своим убеђивао Солуњане да буду тврди у вери, па баш ако би дошло и да пострадају, и да моле Бога да Он умножи међу њима узајмну љубав. Он их наставља како ће да угађају Богу чистотом, љубављу прама браћи, милосрђем, саветовао их је да *„налазе задовољство у мирном животу, да раде своје дело, да се труде своим сопственим рукама.“* Апостол је и сам давао пример у томе, чему је друге учио. За време бављења свога у Солуну он се трудио и дању и ноћу, да не би био на терету коме од браће; тако исто и у Коринту. Павле је проповедао Солуњанима о васкрсењу мртвих, да они, у

време смрти своих сродних, не би жалили, као они, који немају надања. Он им напомиње, да ће дан Господов доћи изненадно. па за то да би они увек били спремни, да се не би предавали лењости, но да би били будни и трезвени, узевши на себе оклоп вере и љубави, и шлем надања на спасење. Он их убеђује да уважавају оне, који се труде и који владају и да служе један другом са љубављу. „Поучавајте непристојне, вели он, тешите малодушне, подржавајте слабе, будите трпељиви према својима. Пазите да не би ко вратио коме зло за зло, но увек чините добро и један другом и свима. Увек се радујте. Молите се непрестано. Благодарите за све: јер је таква Божија воља за све у Христу Исусу. Не гасите духа у вама. Све испитујте, но држите се онога, што је добро.“ (Сол. V. 14 — 21.)

Да би Павле сачувао оне, који су примили веру, од уплива лажних наука, заповедио им је, да се удаљавају од свакога онога, који се влада неверно и противно предају, примљеном од апостола; но ипак да га не сматрају за непријатеља, но да га исправљају као брата.

Ми укратко показујемо садржај неких Павлових посланица; но желили би, да наши читаоци пажљиво прочитавају целе његове посланице. То ће их боље упознати са великим апостолом незнабожаца и његовом науком.

За време бављења свога у Коринту Павле није прошао без гонења. Јудеи га увате и поведу к римском управитељу или проконзулу, Галіону, тужећи се, да он проповеда науку која се не слаже са законом. Но Галіон није обратио пажњу на то опадање и отерао је тужитеље. Он је ка- зао: „кад би дело било због увреде или преступења, ја би вас саслушао; но почем је то спор о науци и о закону онда сами расправљајте.“ Римско правитељство још се није страшило распрострањења науке Христове, па зато није ни одвајало християне од Јудеја; но јудеи су свуда гоцили проповеднике слова Божија,

Из Коринта одпутовао је Павле са Аквилом и Прискилом у Ефес. Његови сапутници остали су ту, а он је походио Јерусалим, куда је понео сакупљену милостињу оскудној браћи, и после се вратио у Антиохију Сирску.

Х.

Треће Павлово апостолско путовање. — Буна у Ефесу. — Долазак Павлов у Јерусалим.

(Діејан. Апост. гл. XVIII — XXI.)

Павле после кратког боловања свога у Антиохији, предузме треће своје апостолско путовање у 54. или 55-ој години. Сапутници су му били: Лука, Тит и Тимотеј, а главно место његовог бављења био је Ефес, једна од знатних вароши у малој Азији. Но најпре је походио он неке од оних предела, у којима је већ, проповедао као: Фригију и Галатију. Слово Божије свуда се брзо распростирало, и свети апостол находио је себи ревносне и делателне помоћнике. Док је он одсуствовао, један учен човек из Александрије, по имену Аполос, старао се својски о распространењу свете науке у Ефесу, Коринту и другим варошима; но Аполос није слушао науку од апостола, већ је знао само крштење Јованово. Аквила и Прискила, видећи уердност Аполосову, сближе се с њим и подробно му изложе науку Христову. Верујући дали су му писма за Грчку, да би га тамошњи хришћани примили са љубављу, као верног брата и помоћника; и Аполос је јавно и без икаква страха одпочео проповедати у Грчкој о Христу Спаситељу. Пријатно је видети узајмну љубав, која је саједињавала верујуће, и ватрену жељу њихову к обштем, светом делу проповедања.

У Ефесу је Павле нашао многе ученике, који су, примивши проповед од Аполоса, знали само о Јовановом крштењу. На питање Павлово: „јесте ли ви добили Духа светог, кад сте примили веру?“ они су одговорили: ми још нисмо ни чули, има ли Духа светог.“ Павле их је крстио

и положио на њи руке; после чега они су сви добили Духа светог и одпочели су да говоре страним језицима и да про-роштвују. Павле је у Ефесу, као и у другим варошима, нај-пре проповедао у синагоги, но многи од Јудеја нису при-мили истину и ружили су свету науку. Кад је Павле ви-дио то, одпочео је проповедати у школи једнога човека, по имену Тирана, где су га особито слушали Елини. То се продужавало целе две године, и трудом Павловим и њего-вих ученика, саслушао је слово Божије цео предел. Господ је преко апостола, чинио велика чудеса, тако, да су болни од марама апостолових, и убрусу који су били на ње-говом телу, оздрављали и зли духови излазили су из њи. Неки Јудеи, кад су видели ту надприродну силу, одпочели су такође употребљавати име Господа Исуса у заклинању; но почем су они чинили то без вере и молитве, то су их једном зли духови измучили. Тада је на све оне, који су се занимали врачањем и волшебством, напао велики страх, они су покупили своје књиге о томе и спалили су велики број ис-тих. Они, који су примили веру, кајући се за грехе своје, гласно су исповедали своја дела, и име Господа славило се и узносило по целој земљи. (Продужиће се.)

О унџин угарских Русина.

(с руског.)

(Наставак.)

Особито се не може претпоставити о Тодору Кориа-товићу, који се доселио из Русије, да би он погазио пра-вославље и постао унијатом. Историја сведочи, да је његов брат био ваљан поборник православља, јер се је одрекао наследства пољскога престола, који му је нуђен, а то је учинио само за то, што је краљ Казимир велики, кад му је нудио престо захтевао да пређе у римску веру, ако би хтео да буде његов наследник у пољској. Ова непоколебива

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

приврженост његова брата ка православљу, јавно сведочи, да је била у тој кнежевској породици у опште дубоко укорешена преданост науци источне цркве. Еле, неће нужде наводити јаче доказе, да би се рођени брат врсног ревниоца православља решио, да осрамоти честити кнежевски род. Баш напротив, кад се узме у призрење, што је Тодор Корајатовић саградио манастир и употребио све имање на богоугодна дела, тим је тек засведочио наследну оданост своје родбине према вери. Па с тога не можемо предпоставити да је се он променио, већ остао веран син источне цркве. Који се држе мњења да је Тодор Корајатовић изневерио православље, веле, да га називљу угарски краљеви — смерни побожни (*pius devobus*); даље кажу, да он неће био унијат, онда му не би краљ Лудвик поклатио никаква имања и не би му допустио да се досели у Угарску. Ови докази не вреде ништа, јер немају никаква основа. У односу епитета (учтивост „*pius, bevolus*“), доста ће бити да се примети, како се обично пишу грамате, по усвојеним форматима и установљеноме реду. Како се овај *епитет* употребљује уграматама према лицима без обзира на њихову веру, онда незнамо узрока, зашто не би могао по њима (граматама) бити поштен православни кнез, као основалац манастира, дакле богоугодна завода?

На исти се начин недоказује ништа и другим тврђењем. Јер да и неће Лудвик желео источної цркви добра, — био је готов, да по папиној потреби (жељи) поведе крсташки рат на српскога цара Стевана и влашкога кнеза Владислава, једино за то, што несу хтели да приме унију, — мањ ако та Лудвикова мржња према православљу — неће могла бити следство његова властољубља? Зар мржња не је могла да уступи користољубивим намерама? Спремајући се крсташким ратом на српскога цара Стевана, он је за цело држао у глави да га покори својој политичкој власти. Међу тим примајући у земљу нове досељенике православне

вере, он је се могао руководити мишљу, да на тај начин насели земљу и да оснажи благостање своје државе. Мањ ако Леополдо I. не беше гонилац православних? Ипак је он примао у своју царевину досељенике Србе — православне вере, који се доселише уз Бурђа Бранковића деспота и патријарха Чарнојевића, па им је допустио да населе Срем, Банат и Бачку. Сврх овога ваља нам споменути, да је се литовски кнез Јаганло 1386. г. оженио с допуштењем пољских великаша са Јадвигом кћерију Лудвиковом и једитом наследницом пољске круне. По овоме се сасвим јасно види да је међу краљем Лудвиком и Тодором Коријатовићем, као наследним кнезом Литве и Подолске, био закључен уговор државни, о у ступци добара Тодору Коријатовићу, што су у Угарској. По томе се јерлавски владика граф Естерхазнија не сумња без узрока у протесту свом против самосталности мукачевске јепархије и њене независности од јерлавских владика: да ли је био Тодор Коријатовић унијат — или је остао у православију закључујући отуда — што мукачевске владике све до XVII. в. не беху унијати већ православни. Ми се нимало не сумњамо да је Тодор Коријатовић био православни. О томе се може већ свак уверити из тога што су калуђери из манастира споменутог кнеза били истинити последници православља, а тако исто и владике које су они из своје средине бирали за мукачевску јепархију.

Ево доказа зато:

1.) Осем једне подарене грамате, што је издана на име Петронија, ни у једној се не говори о унији, а владике мукачевске називљу се у њима у опште руским владикама (Rutheni), манастир — руски основан по грчком обреду и уставу (ritu more graecorum.) Међутим у краљевским граматама, што су издате за оне владике, које бише произведене у чин архиепископи пошто примише унију, сасвим се осечно називље јепархија мукачевска унијатском — католичком и са-

једињеном с римом. На основу горњих грамата не устручавамо се ни мало тврдити, да су до краја XVII. века владике њепархије мукачевске биле православне — заједно с народом и свештенством.

2.) Међу граматама, што их мало пре споменуемо, сусретају се (противрече две, које одбацују сваку сумњу с њепархије мукачевске о православљу.) Једна од њих сведочи, да су владике мукачевске њепархије о делима, имале одношај с цариградским патријархом. Ова се грамата односи на парницу, која се заподела између владике Јована и старешине манастира св. Аранђела Михаила у Марморашу. У њој се говори о правима и добрима, која је дао овоме манастиру цариградски патријарх Антоније. Ова грамата сведочи тврдо да се је њепархија мукачевска држала тад оне вере, која је владала онда у Цариграду. Дакле неје признавала исто тако унију као-год што је непризнаваше у Цариграду. У другој грамати што је добио Јован Григоровић, којом се поставља за владика, казано је јасно, да Руси и Власи, живећи у општинама, које су под управом Гаврила (Габријела) Бетлена, припадају грчкој цркви, која је у тамн незнања и под притиском *симоије*. С тога — вели се у грамати — нашао се господар побуђен да постави владика за мукачевску и марморашку њепархију, како неби без пастира огрезла у бездану нереда и смутња (сплетака.) Ево необорива сведочанства да је мукачевска њепархија била 1627. г. у православљу. Поврх овога читали смо грамату краља Матије Корвина од 1479. године. Овом се важном граматом влашки свештеници у марморашкој жупанији ослобођавају на молбу београдског митрополита Јанићија од сваколикних данака, царина и бира.

Из тога се види, да су били потчињени влашки свештеници грчке вере марморашком споменутом српском митрополиту у Београду. Јер у њој јасно стоји: „Valachos presbuberos . . . Fidem graceham tentes praefato Metrôpoli-

Сљедује додаток.

the subjectos.“ Еле по овоме нема никакве сумње, да неће у оно доба осем осталих епархија, потпадала под власт београдског митрополита и мукачевска епархија, а он је био доиста православне вере.

3.) У томе периоду налазимо никаквих трагова, да је се давала владикама и парохијалном свештенику епархије мукачевске (помоћ) плаћа из државне благајнице. Ова околност потврђује без сумње наше мишљење о православној мукачевској епархији, у којој се чувало до краја XVI века. Јер од кад се утврдила унија, одтада су почеле владике и парохијално свештенство примати плаћу, или ма какву државну помоћ — која им се давала из државне благајнице. А напротив, свуда налазимо да су се подмиривале владике епархије мукачевске у овоме периоду једино монастирским приходима, царинама и биром, што је одређено за издржавање епископске столице. С тога су ти приходи и добили име *катедрикум* (столични.) Парохијално је свештенство добијало целог овог периода своје уживљење од нурниаша, који то даваше од чести по договору, а нешто са урџа доброволним прилозима и из ревности према богослужењу.

4.) Владике и свештенство мукачевске епархије трпљашу још и непријатности од мирских власти после Корјатовића. Негледећи на то, што су их краљеви ослободили од свих данака својим граматама, и опет те грамате газдише сваки час државни и полицајски чиновници, и оне су остале код њих сасвим без важности. Све то доказује да су владике и свештенство мукачевске епархије у течају овога периода сносили општу судбу православне цркве, која трпљаше различита насиља пошто је превладала римокатоличка црква у Угарској. Још мање постоји мњење оних, који држе да је равноапостолни кнез Владимир, и остали руски кнежеви а уз њих и народ држао се римскога учења до краја XVII. века и да је се поковао папском престолу. Оснивајући се на верне доказе отачаствених летописа, не можемо

ни најмање сумњати, да неће кнез Владимир примио веру хришћанску од грчких свештеника а никако од латинских. По најстаријим нашим летописима, он је одговорио папним посланицима, који се трудише да га обрлате у латинску веру: „Идѣте опать ако отцы, наши сегоw не приаши сѣть.“ Примивши прве појмове о вери хришћанској још од своје старе мајке Олге, која је се у Цариграду крстила, Владимир је био убеђен против латинске вероисповеди пре но што је се крстио. Ал како су се цариградски патријарси брижљиво старали о цркви хришћанској, која тек беше поникла, они га једнако одговараху од заблуда латинских заповедајући му: „не примај учење латинско, оно је развратно,“ тим се је морао кнез Владимир да гнуша латинскога учења а ревностније да се придржава православља. Налазимо како у цариградских патријараха, тако и у руских владика тврду и непоколебиву преданост у православљу и неуморну пастирску брижљивост да се опровргне лажно учење римско-католичке цркве, о чему сведоче њихова дела што допреше до нас. С тога несмо устању да у образимо себи, на ком би се основу могло закључити о јединству и унутрашњој слози међу грчком и римском црквом, после раздора црквенога што је био у време Фотија? Ако је и бивало зближавање после Фотија, међу цариградским патријарсима и римским папама, то не беше са свег срца већ само с поља. Но ово се може применити сведочанству антиохијскога патријарха Петра, што се садржи у његову писму ка патријарху Михаилу Керуларіу од 1054 г. на које се позивљу приврженици латинизма. Петар је био на 45 год. пред овим сам у Цариграду за време патријарха Сергија, и вели да је слушао, како је се име папино спомињало на служби кад и осталих патријараха. Ово сведочанство Петра антиохијскога гласи само да је се име папино налазило око 1009. г. у цариградским *диптисима* за време патријарха Сергија, али сасвим не одриче да је Сергије име избадио из тих дипти-

ха до последка, па и сам Петар вели даље: „а како је и сашта име папино избачено, не знамо“ (См. Истор. руске цркве од Макарија.)

Многи се позивљу на женидбе и удадбе руских кнежева и кнегиња с владалачким члановима латинске вере, па отуда изводе јединство вере двеју цркава. Но неспомињући о томе да се могу смешани бракови допустити под извесним условима, још нам ваља приметити, да и сами ти бракови сведоче о разлици вере, на које се позивљу заштитници папства. Јер се види из историје, да су споменути владалачки чланови пре венчања били обвезани да промену своју веру. Тако је и Марија сестра Јарославова, што је пошла за пољског краља Казимира морала да промени веру по настојавању римског свештенства, па је по други пут крштена у Кракову и добила ново име: Доброгнева. До таког значаја већ је само римско свештенство разликовало и држало веру грчку и руску од своје западне.

По свој прилици морале су и кћери Јарослављеве променити веру своју, које су пошле за владоца римске вероисповеди; јер нема основа по коме би се држало, да би рад њих отступило римско свештенство од свога правила. Но осем свега сведоче најтемељитије о неједнакости учења обеју цркава постојани покушаји римских папа, који се упињаху из све снаге да обрлате источну цркву својој вери. Пређућући остале сплетке и лукавства доста ће бити да изнесемо посланицу папе Иноћентија III, који је писао 1207 свом руском свештенству и грађанству: „И ако бесте досад удаљени од недара ваше матере као туђа деца, али је нама као недостојним од Бога поверено по пастирској дужности да просвећујемо народ свој, а покретани чувствима отачанским, не можемо а да се не побринемо о томе, да би здравим убеђењима спремали вас као чланове саобразној вашој глави, те да би се обратио Јеврем ка Јуди и Самарија Јерусалиму.“ Пошто смо доказали да је се православље

у течају првога периода, а на име: од његова утврђења у Угарској сачувало сасвим у јепархији мукачевској до краја XVI века, и пошто смо опровргнули мњење оних који тврде да је се православна црква слагала са западном до свршетка XVIII века у вери, онда прелазимо тек другоме периоду, који нам не преставља само покушаје што их папе употребише, већ и насилне мере које предузимаху владоци рад распрострањења уније у мукачевској јепархији и рад тога да се одтргне од православља.

(Наставиће се.) 571

Отворено писмо Г. Никетићу

Као одговор на његов акатист „Пастиру“.

„Седи руга по крај пута, па се свима руга, а руги се сви ругају“

(нар. пословица.)

Има људи, који су тако од прароде скројени, да не могу бити на миру ни једнога дана па ни једног сахата, већ све једнако или друге подстрекавају на грдњу или се сами с ким грде. Ови људи, кад излазе на јавност да од себе кога грде, још и нису тако дреки, јер се боје да би били у стању одбранити се кад би их услучају противник напао; но кад излазе да раде тај посао у име какве корпорације или их у том занату подржава какав госа, који их може у тешком времену потпомоћи и пером и кесом, — о! онда су они дреки до зла бога, онда се они не боје свакојаким грдњом напасти на кога хоћете и зашта хоћете, гледећи по томе нашта их ко и на кога натутка. Један од оваквих људи, рекли би смо, да сте ви, Г. Никетићу. Бар тако ми имамо дата мислити, гледајући на вас, како нигде неможете да згрејете места, како нападате без сваких разлога час на овог час на оног: често пак и на све становнике ове или ове вароши, па на послетку и на нас, као на свог доброг пријатеља, с којим сте до јуче дружно живели, па и у раду на оном истом листу (кога онако безобзирно нападосте) радили. То ли је она ваша рационалистичка теорија, она хуманост, самопрегорење, она опште човечанска љубав, она правда и истина на коју позивате и „Пастира?“

И зар је то начин, којим се шири просвета, којим се поправљају погрешке и покреће наука? О! јадни су то покретачи науке а јадна и она књижевност на којој они раде. — Озбиљан човек грозиће се да је узме у руке. Њој могу аплодирати само једни ветропироваћи.

До душе признати морамо, да у оном разлагању нашем о *ношњи свештеничкој*, које ви узесте из последњег броја нашег листа, као нашу лаку примедбу на онај распис сабора архиепископског, — има овде онде празнине па на месту и несљедствености. Но то није учињено нашем кривицом, већ нешто штампарске погрешке а нешто и сама цензура изоставила. У нашем рукопису главна је мисао била од прилике ова: „ми сматрамо, да су тиј спљосни знаци одликовања у суштини својој *сујета*: но почем већина то жели и хоће, онда ваља решити, требали их заводити код нас или не. Ако не треба, онда на што и оно на хајнама? Ако ли треба, онда зашто се не би узели она знакови, који боље додикују свештеноме чину него црвена постава на дубету и црвени појаси? А таквих боље приличућих свештеноме сану знакова има доста у православној цркви. Код Руса су они: *похвалан лист, скуфија, камилавка, крст* и т. п. Оваква је видимо, од прилике била наша мисао; међутим у штампи изашло, као да ми вичемо на ту *сујету* а овамо предлагемо да се поред оне *сујете* коју ми имамо, заведе још нешто и од оне руске сујете. Да смо били овде ми не би такво што ни пустили у свет; одсуство наше виновник је свему томе. Но како је даје — свакојачко то није догмат, нити је уклончење од закона православне цркве: То је једно просто мњење, које уредник и сам по невољи пушта у свет а бог зна како и не брани. Па је ли оно могло заслужити онолико хуке и буке, онолико вике и нападања на цео рад „Пастира“, и на његова уредника? И зар то није јаван доказ Г. Никетићу, да сте ви то узели само за предлог, а у ствари имали задњу мисао, — мисао — у садашњим приликама изгрдити нас као лице духовно, а тим самим учинити услуге свима оностраним радикалцима? . . . Но шта ми видимо „*мисао*“? Ми и заборависмо да ви у подобним приликама радите често по заповести необзиривујући се да ли је то лепо, справедливо. . . .

У осталом, ви имате у карактеру вашем нешто, што ја немогу а да овом приликом не похвалим. Ви јако тежите за литералном ставом. *Слава* — је до душе, лијепна стварчица у опште, нарочито слава литерална. Но ви нисте на често с појмом о *слави* па зато и овде често поерћете. Вд, судећи по вашем раду, мислите да је оно слава, ако ваше име прогуби по свима новинама, ако вам неколико мла-

дих људи, за овај или онај вид речку „браво“ па ма то било односно на справ другогa и вапнића неправда и подлост и све. Варата се ако тако мислите о слави; ту нема славе. Ту је само оно, што ми срби у љутини говоримо: „вала ћеш ме знати.“ Но бити *познат*, то још незначи бити *славан*. Може човек бити познат целоме свету са ума и са глупости, са поштења и подлости, са јунаштва и са плашљивости. Омр је био познат са свог вештачког талента, а Зоил са ограничености и нижности свога духа у делу вештачком; Крез са богатства, а Ирса бедности; Парис са красоте, а Тирсене са ругобе своје. Да би обесмртио себе у потомству, велики вештак подиже на чудо света у Јефесу величанствени храм златолуној Артемиди; да би обесмртио себе у потомству, Херострат оде те га спали. И оба достигоше своје циљ: имена обојице осташе безсмртна; но само с том разликом што прво — и *познато* и *славно*, а друго — само *познато*.

Негоните се за овим последњим, Г. Никетићу, већ тражите ово прво. Јер у овом последњем случају лако можете зграбити опет туђе сачинење и издати на свет под своје, те да се тако чује ваше име и протруби по свету; али ни су сви људи онако добри ка Г. Трајански, па вам може *последња лест* бити далеко — *горша первија*.

Уредиши. „Пастира.“

**Света православна црква, — мила мајка и добротворна
тељка наша.**

„Може ли жена заборавити пород свој, да се не смиљује на чедо утробе своје? А да би га и заборавила, ја нећу заборавити тебе.“

(Иса. 49, 15.)

Чије су то миле речи? ко тако њежно изјављује тако дивну љубав? — По таквој особитој љубави, по самом духу њеном, може се знати, да то говори наш Господ; он, сама сушта љубав, и у усти пророка убеђује Израиља и сваког верујућег — о својој правој љубави према њему.

Не ћемо погрешити, ако те миле речи Господње метнемо у уста св. цркве божије, и у име цркве обратимо се с њима к свима њеним чедима. Верна у свему божан-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ственој својој глави Христу Спаситељу, руковођена живећим у њој духом светим, љуби она нас тако рећи божанственом добротворном љубављу Христовом. Ако не гласом и речма то својим духом љубави и делима, непрестано говори она свакоме. „може ли жена заборавити пород свој, да се не смиљује на чедо утробе своје? А да би га и заборавила, ја нећу заборавити тебе.“

Љубав Господња велика је и не ограничена према несрећном у подизању роду нашем. Истом љубављу љуби нас и св. црква Христова; преко ње нарочито излива се и сама љубав божија. Православна црква Христова чува и предаје нама милост Господњу. Све духовне, најдрагоценије даре божије и блага, све што имамо најбољег, добивамо из матерних руку цркве, — све од ње примамо.

По благодати божијој, ми исповедамо веру Христову, веру небесну, праву и спасителну, и држимо је у свој чистоти и православију, како је изишла из уста Господњи, какву су апостоли проповедали и св. сабори васеленски утврдили. Шта је боље од тог блага у животу? То је дар важнији и од самог живота нашег. Шта је сав живот времени без вере? — Гори је него смрт! Зашто су у прве векове хришћанства толики св. мученици и сам живот жртвовали само да би чували свету веру. Па ни смо ли и ту свету веру, тај драгоцен дар — од цркве добили? Држећи тај дани јој од Бога залог небесне љубави, чува она свето њега, и пре него што смо се родили, чувала је и приправила нама, као брижна мати наслеђство, које је од Оца небесног примила, за будућу децу своју. И тек што ступимо у биће, тек што се укажемо на свету, тек што угледамо ову вештаствену светлост, — а већ она препорађа нас у бањи крштења, чини нас чедима божијим, уводи нас у свето царство, озарава „чудним виделом Христовим“ (Петр. 12, 9.) усвојава и посиљује нас, прима у своје материјско окриље и одпочиње, изливати на нас сву штедроту љубави своје коју нам љу-

бав божија даје и која тече у седам извора — тајни црквени. Пре свега свакоме име надева, дајући име каквог свог светог члана, који је прешао у цркву небесну. И име је ово важно и велико. То име, које ми често омаловажавамо и изврћемо, — име је свето, небесно. Тим именом св-црква именованог присваја небесном имењаку, и веже га живом свезом за њега. Има у нас и других имена, — и то су имена важна и уважања достојна. Име то зна се и на небу; по њему нас познаје св. црква и моли се за здравље и спасење наше Богу; њим се записујемо у „књигу живота“ и у број чланова царства Христовог, чим примимо св. *крштење*, које свршује над нама мати наша црква одма после нашег рођења. Бедно би било наше стање кад би поживили на овом свету и отишли одавде некрштени! (Наставиће се.)

О Г Л А С И.

У Епархији Неготинској догодиле су се следејуће промене:

Никола Стефановић б. учитељ в. Изворски у окр. Црноречком рукоположен је под 11. Априла ове године за ђакона, а 12 истога месеца и године за свештеника и постављен је за пароха на управљену парохију „Горњанску“ у округу Краинском.

Радосав Ђорђевић ново рукоположени свештеник постављен је под 11. Јулија тек. год. за пароха на управљену парохију Брестовачку у округу Црноречком.

Милета Стефановић капелан Протојереја Неготинског постављен је под 14 Јулија тек. год. за свештеника на управљену парохију „Велесничку у окр. Краинском.

На знање.

Примили смо предплату на наш лист од г. Лазара Крстоновића 3. ф. а. в.

Г. Петра Маринковића свештеника 1 ф. 50. кр.

Г. Саве Стоичевића игумана 3. ф. а. в.

Г. Симе Бакића 10. ф. и 50.

П О П Р А В К А.

У последњем броју нашег листа, подкрала се је између осталих ова значајна погрешка на страни где се оно говори, како су Архиепископи поднели молбу кнезу о плати свештеничкој: употребљења је штампарском погрешком 1869 год. у место 1859. год.